

Fig. 1. Nest van de Morinelplevier (*Charadrius morinellus*) met 2 pulli en 1 ei, Oostelijk Flevoland, 10 juni 1963. [Nest of the Dotterel with 2 pulli and 1 egg, Eastern Flevoland (the newly reclaimed part of the former Zuiderzee), June 10th, 1963]

Foto's: J. M. LODDER

Fig. 2. ♂ van de Morinelplevier (*Charadrius morinellus*) in de omgeving van zijn nest, Oostelijk Flevoland, 10 juni 1963. (♂ of the Dotterel in the neighbourhood of its nest, Eastern Flevoland, June 10th, 1963)

Redactie:

Dr. C. G. B. TEN KATE (Secretaris, Kampen, Fernhoutstraat 13),

Dr. H. N. KLUIJVER en Prof. Dr. K. H. VOOUS

Een broedgeval van de Morinelplevier (*Charadrius morinellus*) in Oostelijk Flevoland

door

N. MARRA

(met Plaat 1)

(Dotterel nesting again in a new polder in the former Zuyderzee)

In Het Vogeljaar 10: 397—398 deelt Sollie mede, dat naar zijn mening „elk jaar wel enkele Morinelpleviertjes in de Noordoostpolder (en de laatste jaren ook al wel in Oostelijk-Flevoland) worden geboren”.

Zijn veronderstelling kon reeds in 1963 worden bevestigd door de vondst van een aangepikt legsel van de Morinelplevier op 9 juni in Oostelijk-Flevoland.

Op de avond van deze dag kon ik het nest tonen aan de heer A. A. Tjittes uit Harderwijk, die ook op 10 juni met de heer J. M. Lodder uit Ermelo weer een gedeelte van de dag in het broedterrein aanwezig was. De heer Lodder heeft voor documentatie gezorgd door het maken van foto's en film van het nest en de intussen uitgekomen donsjongen en van de oude vogel in de omgeving van het nest.

De eerdergenoemde mededeling van Sollie had mijn belangstelling gewekt en daarom besloot ik om in het voorjaar 1963 een poging te doen de woorden van Sollie waar te maken.

Om deze reden heeft schrijver van dit artikel met zijn vrouw en beide zonen vanaf half maart vrijwel ieder weekend in Oostelijk-Flevoland doorgebracht om te kunnen nagaan wanneer de eerste Morinelplevieren in de polder zouden verschijnen. Omdat wij meenden de beste kansen te hebben in het reeds in cultuur gebrachte gedeelte van de polder hebben wij in hoofdzaak onze aandacht op de N.W.hoek van de polder gericht. Ik kan geen ornitholoog aanbevelen ons voorbeeld te volgen, daar het een bijzonder saai en vermoeiend werk is de eindeloos lijkende bouwlanden met de kijker af te zoeken in de hoop Morinelplevieren aan te treffen.

Het duurde bijna twee maanden voor wij succes konden boeken. Zondagmiddag 12 mei ontdekte mijn zoon Nico in de omgeving van Dronten op een tarweakker 80 à 100 Morinelplevieren. Het is niet onmogelijk, dat deze vogels hier al eerder aanwezig waren, want het is ondoenlijk in één weekend de hele polder te controleren.

Bij de aanwezige vogels waren vele exemplaren, die baltshandelingen vertoonden. Zij renden met licht hangende vleugels en gespreide staart achter elkaar waarbij zij een zacht „tieje tieje tieje” lieten horen. Baltsvluchten hebben wij niet met zekerheid waargenomen. Wel vlogen telkens troepjes Morinelplevieren laag over de akker, waarbij zij een snel en helder „tititititi” lieten horen. Wij konden waarnemen, dat verschillende exemplaren tijdens deze vluchten regelmatig even zeilden met de spitse vleugels recht omhoog geheven. Het is mogelijk, dat dit tot de balts behoort.

Op 14 mei kon ik met J. Veen en R. Norde de vogels weer waarnemen. Naast de bovenbeschreven baltshandelingen mochten wij nu ook een copulatie waarnemen. Eén enkele maal zagen wij een exemplaar van grote hoogte naar beneden komen, waarbij de vogel vloog als een baltsende Grutto. Tijdens de vlucht liet de vogel een luid „wuite wuite wuite” horen.

Op 18 mei waren de vogels nog op de oude plaats aanwezig. Holtman, Lichtenbeld, Norde, Taapken en Veen waren medewaarnemers. Onderweg naar het terrein ontdekten wij ten Z. van Dronten nog een troep van ± 50 stuks. Op de eerste waarnemingsplaats telden wij later nog steeds ± 80 exemplaren, zodat de eerder op de morgen waargenomen troep waarschijnlijk uit andere vogels bestond, ofschoon vrij zeker ook exemplaren tussen de troepen heen en weer vlogen.

Veen en Norde ontdekten op 18 en 19 mei ook op andere vrij ver weg gelegen akkers nog kleine troepjes en paartjes. Op 18 mei vonden zij op het terrein, waar de grote troep vertoefde en dat wij de „soos” hadden gedoopt, een draaikuultje dat zij voor een nestkuultje van een Morinelplevier hielden. Helaas hebben wij dit kuultje later nooit meer gecontroleerd. Op 18 en 19 mei hebben wij duidelijk kunnen waarnemen, dat de Morinelplevieren — ofschoon nog grotendeels in troepverband — in paren bij elkaar liepen.

Op 23 mei waren de troepen uiteengevallen. Op de „soos” troffen wij nog zeven exemplaren aan, duidelijk drie paartjes en één solitair wijfje. Op de eerder genoemde akker ten Z. van Dronten liepen twee paartjes.

In de middag van 23 mei zagen wij enkele honderden meters van de „soos” een mannetje op de weg lopen. Na enkele minuten vloog deze vogel op en streek neer op een afstand van ± 300 meter in een akker met vlas van ongeveer 5 cm hoogte. Na het strijken zagen wij dit exemplaar enige ogenblikken druk heen en weer lopen. Plotseling ging hij zitten en konden wij hem niet meer ontdekken. Ter plaatse aangekomen was geen vogel te bespeuren en na enige tijd te hebben gezocht, heb ik het terrein weer verlaten. Achteraf bezien moet hij daar stellig een nest hebben gehad. Op 26 mei konden wij ondanks goed zoeken nergens een Morinelplevier ontdekken.

Op 9 juni besloten wij nogmaals een poging te doen het broeden vast te stellen. De groei van het gewas had intussen niet stilgestaan en de tarwe had een hoogte van ± 30 cm bereikt. Het leek een onmogelijke taak hierin een vogel te ontdekken.

Ik had echter het geluk een morinel op de weg te zien lopen. Ik zag de vogel verlamningsverschijnselen vertonen en hij bleef ruim tweehonderd meter op deze wijze voor de auto lopen. Nadat de vogel tenslotte was opgevlogen, koerste hij in de richting van een verderop gelegen tarwe-akker. Op zeker 300 meter afstand verdween hij in de tarwe en hoewel wij meenden deze plaats goed te hebben geobserveerd, was er even later niets te ontdekken. Daar wij meenden, dat de morinel voor zijn nest de voorkeur zou geven aan de kale, ge-egde wegbermen, hebben wij deze over grote afstand zonder resultaat nauwkeurig afgezocht.

In de namiddag van dezelfde dag waren wij weer ter plaatse. Voor de tweede maal troffen wij de vogel op de weg aan, ongeveer 100 meter van de plaats waar later het nest zou blijken te liggen. Na enige ogenblikken vloog hij op en verdween weer in het eerdergenoemde tarweveld waar wij nu de plaats met zekerheid hadden vastgesteld. Omdat wij van mening waren, dat de Morinelplevier niet vlak bij zijn nest zou strijken maar dit lopend zou naderen, was het nog lang niet eenvoudig de eieren te vinden. Toen de vogel een kwartier later struikelend en fladderend over onze voeten van zijn nest ging, bleek dat hij regelrecht van de weg naar zijn nest was gevlogen. Zoals eerder vermeld waren de drie eieren aangepikt.

Nestplaats. Het nest bevond zich op een akker met wintertarwe, waarvan de planten op de dag van de nestvondst een hoogte hadden van ± 30 cm. Het nest lag ± 50 meter van een weg en ± 10 meter van een haaks tegen deze weg lopende sloot.

Nestkuiltje. Het nestkuiltje was belegd met een ± 1 cm dikke laag vrij dikke, droge deeltjes van oude rietwortels.

Gedrag bij het nest. De oude vogel — waarvan wij wel met zekerheid mogen aannemen dat het een mannelijk exemplaar was — gedroeg zich zeer vertrouwelijk en verbleef steeds in onze onmiddellijke nabijheid als wij bij het nest stonden. Waren wij wat verder van het nest verwijderd, dan zat hij spoedig weer op de eieren en/of jongen. Nu en dan vloog de vogel even op onder het roepen van een knorrend „trrruk trruk trruk”, welk geluid wij als een alarmroep beschouwden. Later hoorden wij een zacht fluitend „pieje pieje pieje” en een zacht „turr turr turr”. Dit geluid hoorden wij voornamelijk als de oude vogel ongestoord bij de jongen verbleef.

Verschillende malen vloog de vogel bij storing naar de weg om daar op het asfalt te gaan schijnbroeden.

Uitkomen van de jongen. Toen wij op 10 juni 's morgens om 6 uur bij het nest arriveerden, bevonden zich in het nestkuiltje twee eieren en één halfgedroogd jong. Om 8 uur troffen wij één ei en twee jongen aan. In het nest bevond zich nog de ejschaal van het tweede jong. Om 11 uur was deze situatie nog onveranderd.

Om 14.45 uur waren er drie jongen (twee droog, één nat). Een tweede ejschaal werd gevonden in de slootkant op ± 15 meter van het nest. Om

11 uur was het oudste jong reeds meer dan één meter uit het nest. Om 16 uur vonden wij het oudste jong op $\pm$ twee meter buiten het nest. Het tweede jong was op dat moment ook reeds een halve meter buiten het nestkuiltje.

Om 17 uur was deze laatste situatie onveranderd. Omdat het gevaar bestond de pulli te vertrappen, hebben wij na 17 uur geen waarnemingen meer gedaan.

Donskleed pulli. De hoofdkleur van de pulli is grijs-wit. Over het gehele lichaam bevinden zich donkerbruine vlekken en vlekjes. Bovenkop, vleugelstompjes en achterlichaam zijn fraai goudbruin. De poten zijn heel licht grijs-groen van kleur. De snavel is zwart of in ieder geval zeer donker.

De medewaarnemers op 10 juni waren J. Taapken en Jan Marra.

Rest nog te vermelden, dat wij na het verlaten van het broedterrein op de avond van 10 juni ter plaatse niets meer van de Morinelplevieren hebben gezien. De heer J. M. Lodder, die direct op 11 juni weer aanwezig was, kon al evenmin iets van de vogels bespeuren.

Dit is des te merkwaardiger omdat wij de stellige overtuiging hebben, dat meerdere Morinelplevieren hun jongen hebben uitgebroed in de omgeving van het door ons gevonden nest. Zo hoorden wij op 10 juni in de omgeving enige malen hetzelfde geluid dat „onze” morinel maakte bij zijn jongen.

Wij vragen ons af waar de wijfjes blijven na het leggen van de eieren. Verlaten zij de polder? Deze en vele andere vragen wachten nog op beantwoording.

SUMMARY:

Dotterel (Charadrius morinellus) nesting again in a new polder in the former Zuyderzee.

On June 9th 1963 a nest of the Dotterel was found again in one of the new polders in the former Zuyderzee, this time in Eastern-Flevoland. The nest contained three eggs. The eggs hatched all three on the 10th of June.

The nest lay in a field of wheat. The plants were about 30 cm. high. In the wide environment of the nest there were no trees or farms.

It is not impossible that more Dotterels have bred in the polder. From the 12th till the 23rd of May a flock of about 80 Dotterels was observed in the neighbourhood of the nestingplace.
